

ՍԱՎՈՅԱԿԱՆ ՏԱՆ ԱՅՅԵԼՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Ի Ս. ՂԱԶԱՐ

Ս. Ղազարու գեղեցիկ կղզեակը՝ ձգուած Զուրեհու անդորրին մէջ ծփուն: Ան՝ հա-
վենեակոյ չքնաղ լճակի հայելոյն մէջ, յուն համար եղած է միշտ նուիրական

Victor Minnec

Prince J. Naples
4th - September
1876.

Miss W. W. Lee

Miss Mary Micheli

Fanny Knudsen

Deborah Warrington

C. E. Andrea Marcel

Maria Fittomaina

Marcello

Silvatore Montecorvo & Maria Antonia
Gyppino Marcello

հոգեգրու հմայք մ'ունի ամենուն համար. ուխտատեղի մը, լոյսի և յոյսի աղբիւր
երջանկութեան խորհրդաւոր վայրն է՝ մը, հանգրուան մը, ուր հուրի, սուրի և

արցունքի, միացող աւերականերու տակ անհետացող յուռթի հայութեան մը կենսալից հասարակութիւնը կ'ապրի:

Թէպէտ օտար աստղերու տակ, բայց վառ՝ կրօնքի և հայրենիքի կենդանի գաղափարականով:

Գիտութեան և աղօթքի այս վայրը նոյն պատկառանքը և նոյն հրապոյրն ունեցած է Եւրոպացիին համար ալ. այսօր անկարելի է թուել Ս. Ղազար այցելող օտարականները. հոն՝ յետին աղբատն ըսկըսեալ — որ կու գայ Հիմնադրին շիրմին վրայ աղօթելու և բժշկութիւն հայցելու —, մինչև թագաւորազունները կը գտնեն սրտի խօսող բան մը, խաղաղութիւն մը՝ զոր աշխարհ չի կրնար տալ:

ցելէ Ս. Ղազար. յայտնապէս կը տեսնուի որ անպլիասցի դաստիարակին ընկերակցութեամբ է: Անկէ վերջ Ումպերթոյ հօրը հետ, և ամենէն աւելի Մարգարիտա մօրը հետ շատ անգամ այցելած է:

Աւելի ուշ՝ իրեն թագաւոր բովանդակ իտալիոյ՝ եկած է 1910ին սեպտ. 4ին իր սպայակոյտով, հետն ունենալով նաեւ Սաւոյիոյ Տունէն իր մօրեղբայրը իշխան Թոմմազոյ և մէկ քանի նախարարներ: Ամենամեծ անակնկալ մ'էր այդ՝ բոլոր Միաբաններուն. այնքան աւելի մեծ և ուրախալի դարձած՝ որքան Ն. Վեհափառութիւնը ուղղակի Ս. Ղազար կ'ելլէր իր մարտանաւէն, մինչ անգին քաղաքը կ'անգիտանար թագաւորին վենետիկ ժամանումը:

24 October 1899

Միւթարեան Միաբանութեան հաստատուելէն ի վեր, միշտ լայն չափով վայլած է ան իտալական տէրութեան և թագաւորական Տան խնամքն ու մեծարանքը:

Վանքի տարեգրութեանց մէջ ստէպ կը հանդիպինք յարգանքի այս ցոյցերուն, թանկագին առանձնաշնորհներու: Քանի քանի անգամներ իրենց անձնական այցելութեամբ պատուած են այդ Միաբանութիւնը: Դեռ քանի մ'օր առաջ արքայազուն օտարականաց համար դրուած Ոսկեմատեանը խառնելու ժամանակ հանդիպեցայ բազմաթիւ ասորագրութեանց Սաւոյական արքայազուններու. ասոնք ամէնքն ալ պատմութիւն մ'ունին, յիշատակի զգայուն խօսք մը:

1876ին Վիքթոր Էմմանուէլ թագաւորը դեռ մանուկ, իբրև իշխան Նաբոլիի կ'այս-

ջնդհանուր Նաւամարտի փորձի օրերն էին:

Ականատեսներ կը պատմեն այսօր, ինչպէս կը նկարագրէ ժամանակակից Բագմավէպն ալ, թէ ինչպիսի մեծ տպաւորութիւն թողած է անոր ունեցած շահազրգոտութիւնը հայ վանքին և հայ ազգին շուրջ, մանաւանդ որ նաեւ իբր իշխան այցելած էր ժամանակին Էջմիածնի վանքն ալ:

Իսկ Մարգարիտա թագաւորամայրը գրեթէ ամէն տարի կը հանդիպէր այս դասակերտին, տեսնելու համար հոն իր յարգելի և պատկառելի ծերունագարդ Աբբա հայրը. Ն. Վեհափառութիւնը իր խորունկ բարեպաշտութեան հետքերը թողած է Ս. Ղազարու Եկեղեցւոյն մէջ թանկարժէք և թագաւորաժայիլ նուիրատուութիւններով: Ուրիշ իշխանուհի մը եւս Սաւոյական Տունէն Ն. Ա. Բարձրութիւն Լեդիքիտ

(նախորդ Ուսման թուականի) մերթնի մերթ պատուած է Մխիթարայ այս Յարկը, ինչպէս ինքնին կը վկայէ մեր Մատենադարանի մէջ թագաւորականաց Ոսկեմատեանը:

Դեռ երկու տարի առաջ Բագմավէպի էջերուն մէջ կարդացինք Նորին Բարձրութեան իշխանուհի Մաքարայի այցելութիւնը, որ շատ մտերմական և ընտանի ձեղած է:

Իրմէ տարի մը յետոյ Ուսման թուականաց իշխանը պատուեց իր այցելութեամբ, շրջապատուած բազմաթիւ Հայրերէ: Ասոնց հանդիսաւոր ապացոյցները նոյն ինքն կու տայ ներկայ Բագմավէպը:

Սովորոյ Տան՝ Մխիթարեան Միաբանութեան հանդէպ ունեցած այս առանձնայատուկ ուշադրութիւնը ստեղծած է մասնաւոր յարգանք մը, զգայուն մեծարանքի ոսկեղէն թել մը, որ շնամայ յորեկին ղեկ աւելի կը հնչէ երախտիքի և մաղթանաց օրհներգով:

Հ. Ս. ՈՒՆՈՒՆՈՃԱՆ

ՎԻԿՏՈՐ ԷՍՍԱՆՈՒԷԼ Գ

ԹԱԳԱՒՈՐ ԻՏԱԼԻՈՅ

(Հետադարձ Ժամանակակից Անդր Գեոգրաֆիկ)

Իտալոյ Թագաւորին կրթութեան կերպին վրայոց ամենակարեւոր և հետաքրքիր տեղեկութիւններ կու տայ, իւր իսկ երբեմնի իտալերէնի վարժապետը Լուդովիկ Մորանտի:

Իշխանին փոխ-կառավարիչ Ոգիոյ զընդապետը զիս Գուրիքիւ կոչելով — կը զրէ Մորանտի — ինձ իւր առջի ազգաբարձրութիւնն իմացոյց. իշխանին հետ այնպէս վարուիլ ինչպէս ուրիշ ո՛ր և է աշակերտի հետ. ոչ մէկ նկատողութիւն ընել և ոչ ներողամտութիւն գործածել. եթէ օրինակի համար, դասի միջոց բան մը պէտք ըլլար, ոչ թէ ես, այլ ինքը ոտքի

պէտք էր ելլել առնելու համար. և իշխանին ամենամեծ անձնատիրութիւնն օգուտ քաղելով, միշտ իւր պարտուց լիովին կատարումը պէտք էի պահանջել:

Առջի դասը յաջորդ օրը՝ պիտի սկսէր (22 Նոյ. 1881), Բորֆ. Մորանտի հոն հասնելով՝ մտահոգութեան մէջ կը տեսնուէր, թէ արդեօք իշխանը ըստ բաւականի կամը և կարողութիւն պիտի ունենայ ուսման մասին. իսկ եթէ չունենայ...

Դասը վերջանալուն ամէն մտահոգութիւն փարատած էր. Նորին Բարձրութիւնը մեծ և կանխահաս միտք մ'ունէր. իսկ ուսանելու մասին գնդապետն անշուշտ պիտի հոգար:

Միւս կողմանէ Թագուհւոյն հարցման՝ թէ «Ինչ տպաւորութիւն ըրաւ քեզ վարժապետը»՝ կը պատասխանէր իշխանը. «Շատ քաջ կը թուի, բայց լաւ դատելու համար քանի մը դաս եւս շարունակելու եմ»:

Յիւրաքանչէր իշխանը արտաքոյ կարգի յիշողութիւն մ'ունէր, և արդէն շատ լաւ կը խօսէր, գործնականապէս ուսած՝ զաղդիւրէն և անգղիերէն լեզուները, (Գերմաներէնը իրեն յետոյ սորվեցոց նոյն ինքն Ոգիոյ) բացի, քննականաբար, իտալերէնէն, որուն համար թէ վարժապետին և թէ աշակերտին իբր ճանոց բազիրը կը ծառայէր, Գաղիիոյ Գազալիա, որ իշխանին աննեկապանն էր, ճշմարիտ թոսկանացի մը:

Ուսումնեւոր մէջէն ամենէն աւելի պատմութիւնն ու աշխարհագրութիւնը կ'ախորժէր. իսկ իտալերէն գրեւոր մէջ՝ Գոլլոտիինները (Բինոցիոյի արկածները):

Իշխանին դասը առաւօտեան 7ին կը սկսէր. մինչեւ այն ժամուն արդէն իւր լոգանքն ըրած և նախաճաշը (գաւաթ մը արգանակ կամ սրճախառն կաթ) լնցուցած կ'ըլլար: Միայն երկու անգամ սակաւ ինչ դանդաղեցաւ առտու ելլելուն մէջ, որուն տեղը հանելու համար ոչ թէ լոգանքը այլ նախաճաշը զօհուեցաւ:

Վարժապետը շատ անգամ զրասեղանի առջեւ կը գտնէր իշխանը գնդապետին հետ,